

HOFFMANN OTTÓ

A rutén kérdés.

Pécs
1918

Arra a küzdőterre, melyen a háború lezajlása után a magyar jövő biztosításának békés harcai folynak majd, az eddiginél hatásosabb fegyverzettel, a nemzeti politika összes erőinek megfeszítésével kell lépnünk. De különösen a nemzeti kérdések területén kell céltudatosabban és intenzívebben dolgoznunk nemcsak azért, mert a múltban itt követtük el a legtöbb hibát és mulasztást, hanem mert ennek a kérdésnek mikénti kezelése nagyrészt eldönti sorsunkat.

E nagy kérdésnek egyik részletére kívánom felhívni az érdeklődést.

A magyarországi ruténség helyzetét a breszl-ütovszki béke új és éles világításba állította. Azonkívül Galícia kettéosztásának vagy egyéb, mindenestre megvalósuló közjogi átalakításának terve is erős fénysugarakat vet a kérdésre. Célszerűség és szükségesség követeli tehát, hogy a viszonyok ilyen jelentékeny változása folytán fontosságában növekedő eme nemzeti problémánkat különös figyelemre méltassuk.

Ukránia megalakulása következtében ugyanis számolnunk kell azzal, hogy állami létük megszilárdulása után a szabadabban és gyorsabban fejlődő ukránizmus szele a bukovinai és galíciai ruténség természetes közvetítésének ulján idővel átcsaphat magyar területre is.

Ma még határainkon belül nyoma sincs ugyan e veszélyes lehetőségnek, mert a Kárpátok ruténlakta déli lejtőin a tömegek csak arról a faji és nyelvi rokonságról tudnak, mely őket a nagy szláv népcsaládhoz fűzi. Azok a kísérletek is, melyekkel az utóbbi évtizedekben Dobránszky Adolftól kezdve a csernovitzi Gerovszki testvéreken, a lucskai és izai paraszt agitátorokon át egészen a máramarosszigeti sizma perből országosan ismert Kabalyukig, a rubeles apostolok megzavarni igyekeztek ruténjeink békés vallási és nemzetiségi viszonyait, ezek a kísérletek is az orosz ortodoxia csápjainak leereszkedései voltak. A minden oroszokra kiható cárizmusnak varázsos misztikuma felcsillant itt-ott és időnként azokban a révedezésekben, melyekkel a primitív rutén néplélek képzelete körülengte a moszkvai és kievi aranykupa és templomok képeit és egy roppatt rokonbirodalom tömegfogalmainak sejtéseit, de egyetemes mély és a rokonszenvet, a szükséges alapot a nemzetiségi öntudathoz, nem tudott kelteni náluk a pánszláv ideológia.

Arról, hogy az északi kolosszussal szemben tanúsított ez a hidegség talán annak a mélyen fekvő népösztönnek folyománya volt, mely sok millió legközelebbi fajtestvérük brutális elnyomására csak így felelhetett igazságosan, ruténjeinknek sejtelmük sem volt. A gyászfátyol, mely a hatalmas ukrán nép szomorú történetére, nemzeti tragédiáikra ráborult, annyira sűrű volt az orosz folytonos erőszak, a lengyel önzés és a múltó századoknak ideje annyi szálát szótt belé, hogy eltakarta a különálló nemzeti lét múltjának emlékeit azok előtt, kik kiszakadva a nagy tömegből, idegen államjogi viszonyok között, idegen kultúrának hatása alatt éltek hosszú századokon át. A galíciai rutén a lengyel, a magyarországi pedig a magyar átalakító hatások alá került.

Mintegy két évtizeddel ezelőtt azonban a galíciai és bukovinai ruténség feltépte ezt a fátyolt, megszilárdította újból az ukrán milliókkal való testvéri érzelmi közösséget és élénk részt vett abban a propagatórius tevékenységben, melynek célja volt megértést és tiszteletet szerezeni a rutén nemzeti aspirációknak a világ közvéleménye előtt.

Ausztriában, ahol az osztrák nemzeti élet híján a nemzetiségi politikának állandóan melegágya van, nem volt nehéz kivívniok nemzetiségi programmjuk java részének megvalósítását. Mialatt a déli orosz kormányzóságokban a rutén nem-

zeti lét minden megnyilvánulását zsarnoki erővel nyomták el, felvirágoztak a csernovitzi és lebergi rutén egyetemek, a bécsi parlamentben tizenhat rutén képviselő lett szószólója nemzeti igényeknek, osztrák rutének létesítették azokat a társadalmi, kulturális és vallási szervezeteket, melyek a nagy ukrán nemzeti rekonstrukció eszméjétől áthatva a tettek propagandájának terrorjáig fejlesztették működésüket nemcsak az európai talajon, hanem az amerikai kivándoroltak körében is. Hazai ruténségünk, a nyugati ukrán szárny, ennek az egyesítő nemzeti agitációnak területén kívül maradt. Nem volt és nincs oly vezető értelmiségük, mely átvette volna a nemzeti törekvések érzelmi és gondolatvilágát, feldolgozta volna azt a saját lelkében, hogy azután széthintse a vágyakat, az alsó néprétegek százezreiben. A mi ruténjeink értelmisége érzületében, szellemében és nyelvében magyar. Nemcsak a nép, de ő sem ápolta, nem is ismerte az egységes rutén nemzeti lét hagyományainak és reményeinek kultuszát. Nem volt a szenvedésekben különös melegséggel együttérző, s a jövő közs nagyság ábrándjait tápláló testvér. Kmelnicky és Mazeppa hetmánok legendája a mi földünkön ismeretlen. Az orosz romok között: kibontakozott ukrán államalakulásnak a mi ruténvidékeinken nem volt több, vagy más hatása, mint általában a magyar közvélemény előtt. Hogy ez

az értelmiség a háború első két esztendejében mégis a gyanúsításoknak és rágalmaknak tövisszozniját hordozta és hogy sokan voltak kénytelenek hazaárulás vádja miatt nélkülözni szabadságukat. ez a magyar társadalomnak örök szégyene marad. Az az elégtétel, melyet gróf Tisza István a kormán y elnöki székből sietett nyújtani elsősorban az igaztalanul meghurcolt papságnak, csak gyógyította a sebeket, de még sokkal tartozunk azért, hogy teljesen feledtessük a méltatlan bántalmakat.

És a nép, ez a nehéz szociális és gazdasági viszonyok közt élő, de emellett páratlanul békés, szelíd rutén lakosság, egyenesen példaadó az állampolgári hűségben és engedelmességben. Nemzetiségi különállását sem tettekben soha nem mutatta, sem érzületben soha nem táplálta. Azokban a falvakban, melyek állami iskolát kaptak, vagy amelyeknek felekezeti iskoláit megfelelően el tudja látni egyházkormányzatuk, büszkén beszél a gyermek magyarul s az ajkukon felcsendülő magyar dalnak az a melegsége érzik ki. melyet csak ott tapasztal az ember, ahol a dal gyökere a magyar szív mélyéig ér. A serdülő ifjúság pedig nem felejtí nyelvünket, mert szeretik azt. mint az őszinte hazafiság külső bizonyítását. A magyarsággal érintkező falvakban, melyekben a lakosság java része tud már magyarul, szívesen rendszeresítik a temp-

lomokban a magyar oltári nyelvet. Mint katonák, minden tekintetben csak a nemzet büszkeségét és hálóját érdemelték ki. Bizonyára elég csupán azt megemlíteni, hogy a kassai hadtestnek és honvédkerületnek ezredeiben harcoltak. Valóban Rákóczinak, Bercsényinek és Esze Tamásnak népe lakik még mindig az északkeleti megyékben, bol egyrésztük a Bodrog folyóinak alsó folyása mentén már teljesen beolvadt a Tisza vidékeinek pompás magyarságába, másik részüket a hegyek között megtartva bár a rutén nyelvet, de ép oly büszkén őrzi és vallja a f i d e l i s s i m a g e n s külön hagyományút.

Sajnos, a nagy magyar közönség, sőt sokszor íi hivatott tényezők sem ismerik ruténségünk valódi helyzetét és ezért nem fektetik e kérdésre azt a súlyt, melyet megérdemel ez a nép és amelyet követel magyar hegemoniánknak és nemzeti fejlődésünknek érd eke.

*

Két mulasztást kívánatos közelebbről megvitatni, melyek lényegbevágóan érintik a kérdést.

Egyik az, hogy csődöt mondott nemzetiségi politikánkat alkalmazzuk általánosságban a rutén-séggel szemben is, a másik pedig, hogy kedvetlenül és szélesebb koncepció nélkül folytatjuk a „hegyvidéki akciót“, melyet pedig megindulása-

kor a ruténséget megváltó mozgalomnak jelöltünk meg.

A nemzetiségi politikának kétségkívül kell hogy legyenek általános alapelvei, melyeket bizonyos egyetemes kulturális viszonyok közt meghatározza a szükséglet, ameddig a nemzeti állam szilárdságának hatásos védelme kénytelen terjeszkedni. E sztratégián belül azonban főleg a kormányzati taktika szabadabb és változó tevékenységet igényel, alkalmazkodva az egyes külön nemzetiségek aranszámához, faji, szociális és gazdasági szempontokhoz, a centrifugális törekvések mikénti érvényesülésének lehetőségeihez. E lényeges körülmények szerint minden egyes nemzetiség más és más anyag, miért is ugyanaz a politika kudarcot vallhat az egyikkel szemben, míg a másiknál sikert mutathat fel. Magyarországon a nemzetiségi kérdést nem kezelték a kormányok az egyedül helyes decentralizált módon a kormányzat összes ágaiban. Csak az utóbbi években kényszerített ki a sok szomorú eredmény ily irányú lépéseket. Küszöbén tehát annak az új korszaknak, melyben a nemzeti konszolidáció nyugodt munkája. Számára biztosítottnak látszik egy hosszabb idő, legyenek nemzetiségi politikánkban a decentralizáció alapján az általános célok mellett különálló, közvetlenebb céljaink, amelyeket könnyen-és biztosan el lehet érni, s amelyeknek elérése által te-

bérmentesítjük a jövőt, a következő nemzedékeket a mindig súlyosodó feladatok egy részétől.

De legelső sorban a ruténséget kell sürgősen kikapcsolni a nemzetiségi közösségből nemcsak azért, mert az ország; lakosságának ez a számban tekintélyes csoportja ma még a szó divatos politikai értelmében nem tekinthető nemzetiségnek, hanem mert kipróbált hazafias szellemét, példás magatartását a jövőre is biztosítani csak úgy tudjuk, ha e vidék re a m a g y a r k u l t u r á n a k g y o r s a n f o k o z o t t, n a g y o b b á r a m m e n n y i s é g e t b o c s á t j u k b e, m e g k ö n n y í t ő i n t é z m é n y e k k e l v i s z o n o z z u k a m a g y a r o s o d á s k é s z s é g é t, s a k o r m á n y z a t n a k é s f e j l ő d é s n e k m i n d e n á g á t s z e r v e s e n i l l e s z t j ü k e g y i t t é r v é n y e s i t e n d ő k ü l ö n r e p. d. s z e r b e .

Még nem késett el az ideje annak, hogy ily alapon egy céltudatosan megkonstruált program végrehajtását a legszebb kilátásokkal kezdjük meg. Ellenben, ha e fontos kérdést továbbra is az eddigi rendszertelenséggel és lanyhasággal kezeljük, bekövetkezhetnek itt is azok a szomorú eredmények, amelyeket tapasztalunk némely nemzetiségünknel és amelyeket egy már előrehaladt állapot kibontakozott eleven erőinél fogva visszaszorítani legalább is kétséges vállalkozás.

Az ország területén belül a magyarságot a különböző nemzetiségeknek széles gyűrűje zárja körül. Ennek a gyűrűnek nagyobb része odaiapad szomszéd államok rokon népeihez és ez a helyzet természetesen állandóan ébren tartja nemcsak a nemzetiségi öntudatot, hanem kisebb-nagyobb mérvű szeparatiztikus törekvésekre ingerel. A szeri), román és tót nemzetiségek maga-tartásában megnyilvánul ez a hatás. De a gyűrűnek azon a részén, mely a Tisza forrásvidékétől Szepesig terjed, amely részen a zempléni keleti határig szélesebb területen, azontúl az országhatárhoz simuló keskeny sávon lakik a ruténség, nem fordult még elő számbavehető megrendülés. A szizmatikus mozgalmak jelentéktelen sikerei is kizárólag anyagi okokkal függtek össze. Pedig a hazai ruténség határuk-nak mintegy 300 kmnyi vonalán közvetlen érintkezésben van a nyugtalan galíciai fajtestvérekkel, de nemcsak hogy nem reagált arra a nemzetiségi politikai lendületre, mellyel ezek különösen a lengyelek ellen törtek, hanem elismerni sem akarta, a nemzetiségi azonosságot, p o l y á k o k n a k nevezte és tartotta őket. Az értelmiség változatlanul ragaszkodott a magyarsággal való legszorosabb kulturális közösséghez, megőrizte rendületlenül a magyar nemzeti állameszme szeretetteljes tiszteletét, sőt a magyarsághoz fűződő érzelmi egységet, a nép pedig a hűséget, a magyarokkal való közös

jó és balsors hagyományos közérzetét. Még gondolatban, meg ötletszerűen sem merült fel sehol náluk külön rutén érdekek kifejezésének óhaja, vagy akár a törvényhatóságokban, akár a parlamentben való saját képviselőnek szándéka.

A háború eseményeivel azonban a helyzet következet! be. Katonáskodó ruténjeink a harcterületeken, tekintélyes részük azonkívül a hadifogságban megismerték közelebbről a testvérnépet, látták szép és nagy városaikat, dúsan teremtődő földjeiket, egy rutén nemzeti társadalom nagyságát. Újabban pedig a pánszlávizmus ködéből az önálló ukrán államiság emelkedett ki közvetlen, természetes és vonzó varázssal. 900,000 négyszetkilonként gazdag területen egy 80 milliós birodalom, mely etnikailag egységes, mely a nagyszabású, fejlődésnek feltételeivel bőven rendelkezik, mely feltámasztott faji és nemzeti erőinek friss aktivitásával élénkíti majd az oroszokkal és lengyelekkel szemben függetlenségét, s ezekkel az energiákkal igyekszik Európa népei közt magának mennél jelentékenyebb szerepet biztosítani. A cholmi kérdésben tanúsított magatartás, a besszarábiai és krimi igény jellemző előfutárjai annak a politikának, mely nemzeti aspirációinak körébe von minden, rutének által is lakott szomszédos területet. Beteljesedik az ukrán költő jóslata: „Kiev, a városok anyja, keresni fogja gyermekeit.“

A mai Ausztriából Bukovina, és a ketté osztott Galiciának keleti része pedig, összesen körülbelül 3 és ½ millió ruténjével rohanva igyekszik majd az ukrán birodalomba beolvadni. A kividről vonzó és belülről taszító erőviszonyok végzeteszerűen sodorják erre az útra. De ha meg is marad a mai osztrák területi helyzet, azok után a szenvedélyes, erőszakos, gyakran véres nemzetiségi harcok után, melyeket e két tartomány független ruténjei megvívtak eddig a ruszofilokkal, a lengyelekkel és az osztrák kormányzattal szemben, ez a . magatartás a jövőben a megújuló ukránizmussal kapcsolatban az elképzelhető legteljesebb szélsőségig fog fejlődni.

És ilyen körülmények között vajjon a, Kárpátok eddig nagyszerűen bevált hegyfala fel fogja-e tovább is tartani az Észak-kelet felől áramló hullámokat? Vajjon a s z o m s z é d hatalmas ukrán nemzet természetes magnetikus kisugárzása nem fog-e áthatolni e hegyeken, hogy tömegerejébe rántsa érzületét és vágyait annak a félmillió testvérnek, kiknek őseredete, vére és nyelve az övével azonos?

Rettenetes könnyelműség, végzetessé válható bűn volna e kérdésre azzal felelni, hogy ruténségünk sok százados magatartásából merített bizalomnál fogva nincs szükség idevágó politikánk felülvizsgálására és változtatására.

Igaz, hogy a mi ruténjeink és főként értelmiségük csakugyan nem érdemlik meg ezt a sértő feltételezést. Bármily mélyre bocsátjuk is mérőórnunkat e nép lelkületében, ma nem találunk ott olyan alkatelemekct, melyek táplálhatnák a mostani viszony bomlasztása, céljából elhelyezett csirákat. A népek életében, fejlődésében azonban a legőszintébb érzületek sem feltétlenek és örökösök. Korszellem, haladó kultúra, gazdasági helyzet, faji és politikai mozgalmak hatásai meglepő változásokat idézhetnek elő. Hiszünk a magyarországi rutének magyar érzületének és szellemének rendületlen állhatatosságában. de az új kelet-európai térképet nézve és az új erőtenyezőket latolgatva, számolnunk kell a jövődönnek talán a mai nemzedék akaratán kívül is bekövetkezhető eshetőségeivel.

És ha ezt a köteles álláspontot elfoglaljuk, a megfelelő lépéseket haladéktalanul meg kell tennünk. Élnünk kell a jelenlegi helyzetnek nemcsak azzal a megbecsülhetetlen előnyével, hogy számottevő osztrák tényezők előtt a magyarság jelentősége magasra szállt és elismerik egy magyar nemzeti politika értékét és szükségességét, hogy továbbá nyílt uralkodói program lett a nemzeti állam elismertetése, tehát cselekvési szabadságunk keretei tágasabbak, de fel kell használnunk azt a szerencsés körülményt, hogy oly irányú feladatun-

kat, mely a ruténségnek a magyarsággal való kapcsolatát új és erős szálakkal elválaszthatatlanná akarja tenni, az ő értelmiségük is várja, odaadással kész támogatni, s maga a nép szívesen fogadja. Ha tetemes áldozatokkal is járna egy célirányos programnak végrehajtása, minden tekintetben csak hasznos befektetés volna ez, mert egy gazdasági és szellemi kultúrában magasabb színvonalra emelt vidék nemcsak gyarapítja az ország materiális erejét, de főként a nemzeti konszolidáció terén elért állandó jellegű siker a legmesszebb menő áldozatokat is megérdemli.

És az utóbbi célra való tekintettel szem előtt kell tartanunk még egy fontos körülményt. A külföldi vonatkozást mellőzve is, a belső viszonylatban a nemzetiségek veszélyes összefüggésének szempontjából kíván különös figyelmet a rutén kérdés.

A nemzetiségi gyűrűben a rutének választják el a Márnaros közepéig terjeszkedő románokat az Ungig érő tótságtól. Az érintkezésnek ezen a két területén a nemzetiségi magatartás passzív ugyan, de a nem is nagyon távoli változás elegendő valószínűséggel bír, inerte a belső tömegek már meglevő nemzetiségi öntudatának. erősbbülése mindinkább szélesíti majd a propagandát s amennyiben kínálkozik a lehetőség, keresni fogja a föld-

rajzi összefüggést, ami számukra kétségkívül jelentékeny erőgyarapodást jelent. És ennek a törekvésnek könnyű az útja a nem magyar vidékeken, A román nemzetiségi sajtó a háború előtti években már utalt is erre a munkára, s román feladatul tűzte ki a rutén nemzetiségi öntudat felébresztését. Legújabbán is erre a célra mutató jelenségek tüneteinek fel Mármarosban, hol a naptáregyesítés óta csendes izgatás folyik. Bizonyos, hogy a ciril betű eltiltása és a naptáregyesítés egyszerre a kelleténél nagyobb adag volt, s azonkívül a reform bevezetésének módja nem mindenütt volt a legszerencsésebb. Pedig ez a pont a rutén kérdésnek legkényesebb pontja, mert e népnél a vallás az az intézmény, melyben egész lelki életét éli. Életbe rendezkedése ünnepeihez igazodik. E tekintetben mély konzervatív ragaszkodás jellemzi. A régi naptárt megtartott románok alattomos agitációja ezen az érzékeny ponton sebzi a rutén lelkét, mikor tüntetően és kihívóan ünnepel a régi ünnepnapokon, s gúnyolja a „magyar vallást“. A román nemzetiségi mozgalom Mármaros délkeleti románlakta felét tehát még nem is ragadta magával, mégis érvényesíti a szomszédság veszedelmét.

A n e m z e t i s é g i v a s g y ű r ű t, m i e l ő t t a z ö s s z e k o v á c s o l á s t m e g e l ő z ő i z z á s b a j ö n n e ezeken az érintke-

z é s i h e l y e k e n, szét kell t ö r n ü n k. Három-négy vármegyének nemcsak magyarul érző, hanem magyarul is beszélő népe legyen a legbiztosabb és örökös, széles válaszfal két legnagyobb és legveszélyesebb nemzetiségünk között.

A rutén kérdésben elkövetett másik súlyos hiba a h e g y v i d é k i a k c i ó v i s s z a f e j l e s z t é s e volt. Bár az akció területe ismételten tágított és ma már nemcsak a rutén lakosságra terjed ki, hanem messze benyúlik a tót vidékekre is, a dolog lényegét tekintve mégis visszafejlődést állapíthatunk meg, mert az akció már mintegy másfél évtized óta nem eredeti és tulajdonképen hivatását szolgálja. Úgyszólván a közigazgatási szervek munkájának egy részét látja csak el.

Egán Ede halála után Darányi ugyan mindent elkövetett, hogy a megfelelő férfiút állítsa ama nagyszerű cél vezető szolgálatába, melyet a millenáris verecke ünnep lélekemelő hatása alatt kitűzött, de az Egánt követő közvetlen idők félreértései és a kijelölt feladat megoldási módjainak tudatosan összekuszált zavarai között belpolitikai okok megakadályozták az alkalmas megoldást, s így kényszerítve volt megszakítani az annyi ambícióval megkezdett munkát. Nagy kár volt, hogy

Egánnak nem épen szerencsés taktikája megbontotta a magyar közvélemény egységét, melynek pedig állandóan osztatlanul kellene állania e nemzeti probléma mögött. A koncepció s terv csakhamar egy szürke hivatal léleknélküli adminisztráció munkásságáig süllyedt.

A kirendeltség élén a földművelésügyi minisztériumnak egy kiküldött hivatalnok áll. Az eddigiek valamennyien kifogástalan tisztviselők voltak, kik az akták lelkiismeretes elintézésében kívánni valót nem hagytak hátra. A központi ügyosztályban bürokratikusán megszabott kereteken belül szorgalmasan dolgoznak, még bizonyára a néppel is érintkeznek olykor tolmács segítségével mellett, de ha néhány esztendő múltán visszatérnek a minisztériumba, aligha tudnak többet a ruténról, mint amennyit kihelyezésük idején tudtak. Hogy megalkossuk ítéletünket az akció menetéről, csak azokat az évi jelentéseket kell átlapozni, melyek beszámolnak a misszió eredményeiről, s tisztában leszünk a tevékenység természetével és értékével. Sivár, színtelen, pepecselgető jelentések ezek, valóban hű tükröi a végzett munkának. Egészen az elszenderülésig olvashatunk bennök sok-sok oldalon át a platango montana és a többi fűmag jó és rossz sorsáról odaadó pontossággal részletezett adatokat. A jelentések legkiemelkedőbb részei ezek a fejezetek.

Igazságtalanok volnánk azonban, ha a ki-
rendeltségnek a maga szerény, kiszabott munkakö-
rében elért bizonyos sikereit el nem ismernénk. Az
intézménynek jóra való, de a szó bürokratikus ér-
telmében derék hivatalnokai teljesítik meg-jelölt
kötelességüket. Eddig két évtizeden át szép meny-
nyiségű vetőmagvat osztottak ki. szereztek lege-
lőt sok községnek, hozattak bevált és be nem vált
tenyészállatokat, igyekeztek a házi ipar meghono-
sítása terén itt-ott utat törni, előmozdították szá-
mos fogyasztási és hitelszövetkezetnek létesítését,
gyakran közvetítettek néhány ezernyi aratóm im-
kást. És felsorolhatnék még több hasonló jeles
tényt.

De e z e k é r t igazán nincs szükség külön
akcióra, mert e hivatal nélkül is megtörtént volna
mindez.

Más az, ami két évtizeddel ezelőtt Darányi-
nak és kitűnő munkatársainak szemük előtt lebe-
gett, midőn nemzetük dicsőséges ünnepén rutén-
jeink kulturátlansága és nyomorúsága között, de
megilletődve e nép hűséges hazafiságától letekin-
tettek a magyar rónákra az Árpád hazát teremtő
elhatározásának emlékét őrző szép hegyekről, egé-
szen más az, ami egy különálló vezető intézmény-
re vár ezen a helyen, hol jövőnknek egy
fontos védelmi vonala húzódik! Egy olyan szerv

kell ide, mely a valóban .nemzeti misszió súlyos felelősségével és éles szemmel figyel, e misszió át-
 érzésének nagyszerű lendületével irányít, egy
 szerv, mely nem máról holnapra tengeti bürokra-
 tikus életét, nem a napi igényeket keresi és szol-
 gálja ki, hanem az ország messze jövőjének szá-
 mára e gyenge népnek érdekében is alkotni kíván
 a szónak nemzetpolitikai magasabb értelmében.

És egy ilyen szervnek élén csak olyan ember
 állhat, aki e vidék népének a szenvedélyig magasz-
 tosuló szeretetével, a nagy lélek rendületlen aka-
 raterejével és a siker hitével dolgozik, aki látja e
 nép sorsát az embermilliók tengerében, aki ismeri
 itt a típusokat és a tömeglelket, ismeri a vidék ha-
 gyományait és szellemét, aki képes mérlegelni
 minden vonatkozásban és kiválasztani helyesen
 azokat az eszközöket, melyeket célszerűen alkal-
 mazni lehet és kell. szóval aki a megújuló ak-
 cióba mély tartalmat, összefogó egységet és céltu-
 datosságot visz. A tárgyi siker elengedhetetlen fel-
 tétele ez.

A kirendeltségnek, kormánybiztosságnak,
 vagy más hasonló szervnek működési területét ok-
 vetlenül szűkíteni kell, csak azokra a részekre szo-
 rítkozva, melyeken kompakt tömegben él a rutén-
 ség: Mármaros. Bereg és Ung megyék északi felei
 ezek. Ennek az egységesebb tömegnek jellege

ügyis különálló. Ellenben tágítandó az ügykör az-
zal, hogy a szerv számára a kormánynak csak-
nem minden ágában biztosítva legyen a kormány-
nál legalább is a konzultatív votum. Minden rész-
letkérdésnek személyi és tárgyi megoldásait a ki-
tűzött nagy cél szolgálatának szempontjából és
mindig e szerv közreműködésével kell mérlegelni,
hogy a kormányzati élettevékenységet itt egy ösz-
szevágó, egységes összhang jellemezze. Törvény-
hozást, társadalmat, egyházakat, közgazdasági
szerveket és minden tényezőt, melyeket hasznosán
lehet bekapcsolni e nagyszabású munkába, terv-
szerűen és ügyesen igénybe kell venni.

Ezek volnának az általános elvek, melyek
alapján eredeti s ma sokszorosán szükségesebb hi-
vatását betöltené egy rekonstruált hegyvidéki ak-
ció. És az a kormány, mely a parancsoló szüksé-
get átértve és átérezve, magáévá teszi ez elveket,
könnyen állapíthatja meg a gyakorlati program-
részleteit. Nekem a dolog természete folytán nem
lehet feladatom itt kiterjeszkedni e részletekre.

Ragadja meg a kormány erős kézzel e kér-
dést a nehezebb idők hajnalában addig, míg egy
olyan nyers anyag áll még rendelkezésünkre, me-
lyet tetszés szerint formálhatunk. Egy rövid em-
beröltő alatt egy félmillió tömeget kapcsolhatunk

be szervesen a magyarság vérkeringésébe, amely tömeg csakis így küzdhet sikeresen a kazár csapás ellen és hiúsíthatja meg első sorban a mi érdeünkben a keleti szomszédság most kifejlődésnek induló veszedelmét.

Tiszta magyar érzéstől és rutén népük szeretetétől áthatott férfiaknak kívánságát tolmácsolom, kik a mármarosi és beregi hegyek falvaiban ma még őrt állanak egyetemes nemzeti érdekeink mellett, s akiknek a jövő eshetőségeiről mondott panaszos szavaik fájdalmasan csengenek fülemben.